

צילום: יח"צ

חג המסיק. כרם זיתים בצפון הארץ

צילום: תומר פוד

שמנה וסלתה. בית הבד שמנא

צילום: תמי קנולו

חוות בל עפרי בגולן

עם עולה שכל זית

המסיק השנתי יוצא לדרך בסוף השבוע, ולמבקרים בבתי הבד ברחבי הארץ צפויים שלל אירועים חגיגיים

אילן גטניו

הזיתים של משפחת אברמוב, הנמ"צא כמושב חגור, 15 דקות בלבד מתל אביב. המשתתפים בפעילות מתנסים בתהליך האותנטי של מסיק זיתים ידני ועורכים היכרות עם מסיק בטכנולוגיה מודרנית - במכונות חדשניות וייחודיות לבית הבד. הפעילות בכרם הזיתים מתובלת בסיפורים ובאגדות מעולם הזית והשמן. ישובים על ירי עות הבד בכרם, סביב העצים, ילמדו הילדים למסוק ולכבוש זיתים וייקחו עימם מזכרת: צנצנת זיתים שמסקו בעצמם - שיהפכו לזית מאכל טעי"מים בתוך שבועות ספורים.

לכל המשפחה

הביקור נמשך בסיוור בבית הבד, ובציפייה במכשור מתקדם להפקת שמן זית בתהליך אשר מותיר בו את מירב היתרון התזונתיים והבריאותיים. לסיום טועמים המשתתפים מהזיתים ומשמן הזית האיכותי של שמנא. חוויית המסיק המשפחתית בשמנא כוללת סיור והדרכה בכרמי הזיתים של המשק, הכולל הסבר וסיפור על הזית בארץ ישראל, מסיק זיתים ידני בשיטה המסורתית (נקיפה, גרגור או חליבה) ואיסוף הזיתים לצנצנות, בעזרת "מפרכת" - שתי טה מסורתית, בעזרת "מפרכת" - שתי אבנים כבדות הנעות על אבן שוככת

המשך בעמ' 25

בתי הבד ככל הארץ מתכוננים למסיק השנתי, וגם השנה הם פותחים את שעריהם למבקרים, כדי שיבואו לראות את הפקת השמן וגם את המסיק עצמו. הפסטיבל הצצה תרבותי ומאפשר לקהל הצצה אל תהליך הפקת שמן הזית בקרב העדות והדתות - יהודים, מוסלמים, דרוזים, נוצרים, בדואים וצ'רקסים, כל עדה והדרך המיוחדת שלה.

למבקרים באתרי הפסטיבל מצפים מגוון של פעילויות המתאימות לכל המי שפחה, צפייה והשתתפות במסיק מודרני ומסורתי, הסברים וצפייה בתהליך הפקת שמן הזית, סדנאות לכבישת זיתים, טיולים בכרמים, סדנאות יצירה, הרצאות על שמן הזית ועל סגולותיו הרפואיות, טעימות ופעילויות תרבות. פעילות הפסטיבל תתרכז בכל שבוע באזור אחר של הגליל, הגולן והעמ"ק, לפי קצב התקדמות המסיק באזורים השונים.

הפסטיבל מתחיל כבר מחר בשפע של פעילויות בכל הארץ. תושבי המ"רכו שאינם רוצים להרחיק אל הגולן והגליל יכולים לחוות את המסיק בבית הבד שמנא כמושב חגור, הפותח כמדי שנה את שערו בשבתות לפעילות מסיק משפחתית-חווייתית. פעילות המסיק נערכת באווירה כפרית, בכרם

צילום: עירית עשת

שקלים והוא כולל את טעימות היין. לתיאום מראש: תמי 052-8805026, כבי 2791457-052. בבית בד גורן על כביש הצפון מס' 899 סמוך לעיירה שלומי וליד פארק גורן מעבירים הרצאות על תהליך ייצור שמן הזית וסגולותיו. לפרטים: www.1111.022.co.il

אחר. בתהליך זה מזרזף לו שמן הזית לתוך הכד. עוד בחווה סדנת החמצת זיי תים - נכנסים אל כרם הזיתים ומוסקים זיתים אל הסלסילות. דופקים אותם בעזרת פטישי אבן, מכניסים לתוך כלי עם מלח, לימוזן ושאר טעמים ולוקי חים את מיכל הזיתים הכבושים הבני תה. הסיור למבוגרים המלווים עולה 35

מלווה. להרשמה מראש: 054-4903157 ערן גלילי.

כבישה וטעימה

בית הבד באבטליון הוא בית בד יהודי, כשר ואורגני שיושב על נוף עוצר נשימה ברכס שבין יודפת לה' ררית. במקום מרכז מבקרים, סיורים מודרכים וטעימות משלל המוצרים המקומיים שאותם מוכר בית הבד בא' בטליון. זמני פעילות: א'-ר' 16:00-09:00, סגור בשבת. במקום בית קפה חלבי, המגיש ארוחות בוקר וארוחות קלות בניחוח גלילי יוני. במהלך הפסטיבל יקיימו פעילויות ייחודיות לילדים ולמבוגרים כגון כבישת זיי תים, פינות יצירה, גלריית ציורים של אמנים מקומיים ועוד. לפרטים: 04-6789521.

כמו בתקופת התלמוד

בחוות התיירות בל עפרי, סמוך לקצרין, מוצעות סדנאות ופעילויות מיוחדות לימי ענף הזית: סיור באתר בל עפרי - יקב עין נשוט - החווה החי קלאית משחזרת ארוחות חיים מהתקור פה התלמודית. היא בנויה ברובה מאבן בזלת ומחומרים ממוחזרים. הפעילות במקום כוללת מסיק זיתים בכרם, ולא' חר מכן מביאים את הסלסילות אל בית הבד המשוחזר. תחילה מתנסים בתהליך יצירת השמן ב"בודדה", שהוא מתקן משפחתי ראשוני לפני המצאת בית הבד. לאחר מכן שמים את הזיתים במי פרכת (הים והממל). המוריקה האתון או סומסום הפוני עוזרים לסובב את אבן הריחיים והזיתים הופכים לעיסה. כדי לחלץ את השמן העצור בעיסה אנו מכי ניסים אותו לעקלים ומביאים אותו אל בית הבד. כאן נלחצים העקלים והעיסה תחת הבד (הקורה) בעזרת בתולות בית הבד מצד אחד ומשקלות האבן מצד

צילום: יח"צ

בית בד בגליל

צילום: יח"צ

מוסקים בקיבוץ פרוד

המושך מעמ' 23

של נובמבר למסיק זיתים עצמי במטע הזיתים והכנת זיתים כבושים. משפי חות שיגיעו לסיורים הרגילים שבאתר בנושא הדבש והמשי יוכלו להשתתף גם בפעילות מסיק הזיתים עצמי בת' שלום נוסף. עלות המסיק וסדנת הכי' בוש 80 שקלים למשפחה. להרשמה מראש: מלכה בן זאב 04-6769598.

באוירה אקולוגית

במרכז המבקרים של בית בד אל זייתון בפקיעין יש תערוכה של מכור' נות ישנות, בית בד על חמור, אבני ריחיים ומכונות חדשות ואפשר לקבל הדרכה ולצפות בסרטון המתעד את תהליך הייצור. במקום חניה, משטח דשא, פינת חי וכניסה נוחה ומתאימה לנכים. פתוח בכל יום כולל שבתות 09:00-18:00. הכניסה בחינם בתיאום מראש. לפרטים: www.olivs.com או 04-9974155, 050-8228100.

בבית לחם הגלילית פועל בית בד גלילי שהוא בית בד בוטיק אקולוגי גי (קטן ומשפחתי) הממוקם בצמוד לכרם אורגני של זיתים. במקום ית' קיימו סיורים מודרכים כולל הסברים על עצי הזית, הזנים השונים, שיטות מסיק, התנסות במסיק דיני, בימי שבת 9, 16 בנובמבר ייערך מסיק לטו' בת כבישת זיתים אישית למשתתפים. הכנת צנצנת אישית לזיתים כבושים. לאחר סיור בכרם הזיתים יעלו המכ' קרים לבית הבד להדרכה על תהליך הפקת השמן בדרך אקולוגית וייחודית, בהמשך טעימות שמן זית מונם שונים (ישראלים, צרפתים, איטלקים, ספר' דים ועוד). בימים שבהם פועל בית הבד אפשר להתעדכן בימים שבהם פעיל בית הבד בעמוד הפייסבוק של בית בד גלילי. הפעילות בהרשמה מראש, והיא תלויה במזג האוויר. עלות למי' שתתף 35 שקלים וי-25 שקלים להורה

ומרסקות את הזיתים. הילדים ייקחו חלק בסיבוב האבנים ויחוו את תהי' הפקת השמן בעצמם וכן צפייה והשתתפות בעבודת מסיק עם טרקטור נייעור חדיש - "מנערת". בעוד הילדים מבילים בתחנת יצירה בחומרי זית יכר' לים ההורים לטעום שמני זית מונם שונים וכן זיתי מאכל מכבישה ביתית. משך הסיור כשעתיים והוא מתאים ליי' לדים מגיל 3. סיורי המשפחות בשבתות (עד אמצע דצמבר) מחייבים הרשמה מראש בטלפון 03-9033380. המחיר: 40 שקלים לילד, 30 שקלים למבוגר.

לנתי הבד בגליל

משק משפחת ג'השאן מהכפר הג' לילי מג'אר יקיים מחר משעה 10:00 בבוקר ועד 16:00 אחר הצהריים סידרה של אירועים קולינריים בבית הבד ובמי רכו המבקרים שבמושב כלנית שבגליל התחתון. המבקרים יוכלו לקחת חלק בייצור שמן הזית ובעצירתו ולקנות שמן מיידי לאחר עצירתו. המשתתפים יוזמנו לטעום מעדנים שיוכנו על ידי שפים מאיגוד השפים בישראל. חברת תה ערי' נים בשיתוף עם שמן זית ג'השאן יקיימו טעימות מחליטות תה המיוצר מתערי' בת של עלי זית וצמחים. המשתתפים יקבלו דוגמיות של הסברים על הסגולות הרפואיות של התה והחליטות. אמן החול נאיף שהאדה יעביר סדנת יצירה מחול צבעוני המתאימה לכל המשפחה וכל אחד מהמשתתפים יכין יצירה שיוכל לקחת. אילן ההלילן יפעיל סדנה לבי' ניית חלילים מצמח הקנה לילדים מגיל 3. במרכז הוכשר גן לפיקניק של המבקי' רים. האירועים יתקיימו בכל מזג אוויר. לפרטים: 050-7881481.

בדבורת התבור בכפר תבור שבג' ליל התחתון אפשר לצאת בשבתות

טיול משה גלעד

למעלה: פסל "עמודי הזית" ברמת רחל. למטה: זיתים במרכז המבקרים בקיבוץ מגל צילומים: משה גלעד

מחכים למשיח

העצים העתיקים בארץ שבענפיהם חסה ישו בגת שמנים, עמודי הזית ברמת רחל והזוג האוהב בגן בלומפילד. סיור בין כמה מעצי הזית המרתקים בירושלים

סביר שנקטפו לפני רגע מאחד העצים העתיקים (דבר אסור וגם לא מתקבל על הדעת). מיד לאחר מכן הוא מציע לרכוש כמה מן המזכרות שמוצגות על הדוכן שלו. מאות צליינים צועדים לאט סביב הגינה המרובעת, אחדים מהם ממלמלים תפילות. רגע לפני שהמבקרים נבלעים בכנסייה הם מת' בוננים בדלתות הגדולות שלה, עליהן מופיעים עצי זית בדיוק כמו אלה שבגינה. לאחר הכניסה, כאשר העיניים מתרגלות לאפלולית, אפשר להיחזק על הקיר האחורי של הכנסייה מצוירים שני עצי זית ענקיים. הגעה: דרך יריחו צומת דרך השילוח.

עמודי הזית ברמת רחל

במזרח קיבוץ רמת רחל וליד הכפר צור באהר הצמוד לירושלים הוקם פארק רק ובו מאתיים עצי זית. במרכז הפארק ניצב פסל של האמן רן מורין שנקרא "פסל עמודי הזית". יש בו שלושה עמודים בגובה 15 מטר, בראשם, על משטח מיוחד, צומחים שני עצי זית גדולים. מערכת השקיה מוליכה מים

המשך בעמוד הבא

הפרופסורים נילי ליפשיץ וגרעון ביגר מאוניברסיטת תל אביב קבעו בעבר שאלה הם עצי הזית העתיקים ביותר בארץ (בספר "כי האדם עץ השדה", הוצאת אריאל, 1998).

הוויכוח על הכתר הזה רחוק כנראה משלב הסיכומים, אבל החצר בגת שמנים צפופה בעולי רגל וכמי בקרים שמגיעים במיוחד כדי לראות את העצים. הם נראים נרגשים. המוני ניטין של עצי הזית בגת שמנים לא טמון רק בגילם אלא בעיקר באפי שרות (הלא כלי-כך סבירה) שישו חסה בצל העצים האלה כאשר ירד עם תלמידיו מן הסעודה האחרונה שסעדו בהר ציון לגת שמנים. כאן, על פי המסורת הנוצרית, בגד יהודה איש קריות במורו ומכאן הובי לו חיילי רומי את ישו למאסה. יש עדויות היסטוריות לכך שעצי זית צמחו כאן כבר לפני יותר מ-1500 שנים. האם אלה אותם עצים? חלק מן הבוטנאים טוענים שזה לא יית' כן. אחרים, בעלי אמונה נדיבה יותר ותפיסת עולם גמישה יותר אומרים שהכל ייתכן.

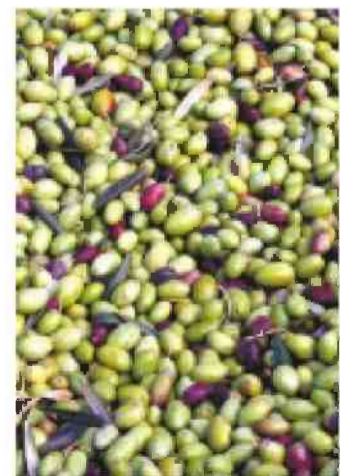
צוער שניצב ליד הכניסה מושיט לנו ענף דקיק ועליו כמה עלי זית ומי

ירושלים, שם אמור המשיח לתת את ההופעה הראשונה, היא מקום טוב לתור בו אחר כמה מן הנודעים, היפים, המעניינים והעתיקים שבין עצי הזית הרבים בעיה.

זקני גת שמנים

בגינת עצי הזית שצמודה לכני סייט גת שמנים, שנקראת גם כני סייט כל העמים, צומחים כמה מן העצים המפורסמים ביותר בישראל, אולי אפילו בעולם כולו. כ-20 עצי זית ישישים ניצבים בערוגה מגודרת. שבילים מרוצפים מפרידים ביניהם. הגזעים שלהם מעוקמים ומפותלים, מעוררים כבוד ששמור לזקני השבט.

אומרים שכשיבוא המשיח, במהרה בימינו, ימשחו אותו בשמן זית. זה הרי מקור המי לה. האמונה גם אומרת שהוא יגיע מהר הזיתים, ממזרח לעיר. בינתיים, עד שיבוא, מתנהלת תחרות עזה בין מאות כתייבד מי מייצר את השמן הטוב ביותר בישראל. עצי הזית ברחבי הארץ זוכים עכשיו לפופול'ריות עצומה. המסיק מתחיל בימים אלה, והשבוע טעמתי בבית הבד שבמנזר דיר ראפאת, ליד קיבוץ צרעה, שמן מריר וטעים מהמסיק החדש. קצת קשה להאמין שדווקא משם יביאו את השמן בשביל המ' שיח, אבל לך תדע.

נסיעות משה גלעד

חוגגים מסיק בגליל

בגליל יתקיים בחודש הקרוב פסטיבל יחי הזית ה-19. בפסטיבל, שאליו חוברים בתי בד רבים, אפשר לצפות בתהליך הפקת שמן הזית אצל היהודים, המוסלמים, הדרוזים, הנוצרים, הבדווים והצ'רקסים. יצרני השמן רוצים לאפשר לחובבי הנוזל הזהוב להיפגש, לטעום, למכור ולקנות.

בית הבד של משק משפחת ג'השאן במושב כלנית:

בני המשפחה מהכפר מג'אר מקיימים בבית הבד בכלנית סיורים מאורגנים וסדרת אירועי אוכל וטעימות. האירועים יתקיימו בשבת ה-26.10.2013 ובשבת ה-2.11.2013. 10:00 עד 16:00.

דבורת התבור, כפר תבור: מסיק זיתים והכנת זיתים כבושים. המסיק מתקיים בשבתות במהלך נובמבר ב-11:00 וב-13:00. הרשמה מראש: מלכה בן זאב 04-6769598.

בית בד אל זיתון-פקיעין: מרכז מבקרים, יצור ומכירת שמן זית גלילי. במקום מוצגת תערוכה ובה ציוד עתיק לייצור שמן לצד מכונות חדישות. פתוח בכל יום כולל שבתות 09:00-18:00.

בית בד לחם הגלילית: בית בד בוטיק אקולוגי משפחתי צמוד לכרם זיתים אורגני. הסיור במקום כולל הדרכה על עצי הזית, הזנים, שיטות מסיק, התנסות במסיק ידני, בימי שבת מסיק לטובת כבישת זיתים אישית למשתתפים. הכנת צנצנת אישית לזיתים כבושים. הרשמה: 054-4903157 ערן גלילי.

בית הבד באבטליון: בית בד כשר ואורגני שצופה על נוף יפה בין יודפת להררית. במקום מרכז מבקרים, סיורים מודרכים וטעימות. www.avtalyonoil.co.il

בל עפרי - יקב עין נשוח: חוות התיירות במושב קדמת צבי בגולן פועלת סמוך לקצרין ומציעה סיורים, סדנאות ופעילויות לימי ענף הזית. בין היתר יש כאן שחזור של אורח החיים בתקופה התלמודית, פינת החי, גורן, בית בד, גת ועוד. פרטים: בבי 052-2791457.

בית בד גורן: המקום זכה בפרסים רבים בנייה המקום הראשון בעולם בתחרות ב-2011. בית הבד פועל על כביש הצפון 899 ליד שלומי ופארק גורן. במקום מרכז מבקרים, סיורים והרצאות על שמן זית. פרטים: יעקב פנחסי - בית בד גורן www.1111.022.co.il

למעלה: כלה בינות לצמד עצי הזית בגן בלומפילד; למטה: עצי הזית בגת שמנים

אבו תור, ליד ארמון הנציב, הן סבלו במשך כמה שנים מהזנחה גדולה, אבל עכשיו, אם לשפוט לפי כמה ביקורים אחרונים, מצבן טוב. הן נקיות והשו"טטות בהן, לפחות בשעות היום (לא ניסיתי בלילה) נעימה. בטיילת שרוי כר, שתיכנן שלמה אהרונסון, ניטעו במהלך הקמתה 600 עצי זית. דווקא אלה שניטעו במרוכז באזור אחד, כמי טע צפוף, פחות מעניינים. עצי הזית שפוזרום באתרים אחרים לאורכו של הפארק, לעתים קרובות מבודדים, או מעל רחבת דשא, יוצרים תמונות נוף מרתקות מול העיר העתיקה, נחל קרי, רון, הר הזיתים והר הצופים.

הגעה: בין קצה טיילת האז על רכס הר העצה הרעה, בקרבת ארי מון הנציב, לבין רחוב נעמי בשכונת אבו תור ☺

נים גרמני הקים את בית תבור לפני 130 שנה והתגורר בו עד יום מותו ב-1901. הבית ברחוב הנביאים נחשב גם כיום אחד הבתים היפים בירושלים ואפשר לבקר בו בתאום מראש. מאז 1951 משמש הבית כמרכז דת שוודי-פרוטסטנטי. עצי הזית שצומחים בה צר הגדולה מטילים צל רחב. מרצפות שפוזרו ביניהם מאפשרות לצעוד בלי לדרוך כבוץ. שולחן וכסאות תחת שמישה, שניצבים צמוד לעצים מוזי מינים את האורחים לנחיה רגע בשלווה השקטה של החצר הנהדרת הזאת.

הגעה: רחוב הנביאים 58

טיילת שרובה, ארמון הנציב

שלוש טיילות - שרובה, האז וגולדרי - מן - הוקמו לפני כ-15 שנים בשכונת

בגרמניה ובשוודיה אין זיתים. אולי כפיצוי על כך, בחצר של הבית הכי שוודי בירושלים, צומחים כמה עצי זית גדולים ויפים

נו". על אחת המרצפות לצד הספי סל כתוב שהוא מוקדש "לזכר צילי ושלמה יואלי ז"ל, אוהבי ירושלים ובמיוחד גן זה".

הנוף פשוט מכריח את העוברים והשבים להתיישב לרגע. חומת העיר העתיקה כוללת ממזרח. הר ציון וכי נסיית הדורמיציון ניצבים מאחוריה וקו התפר בין העיר העתיקה לחדר שה נמתח מול העיניים. בשעות אחר הצהריים הגיעו לספסל ולצמד עצי הזית כמה זוגות של כלות וחתנים שבאו להצטלם בדיוק כאן. יואלי מתברחת על כך שאפשר כבר להי פיץ אגדה על סגולת המקום להבטיח אהבת נצח.

הגעה: גן בלומפילד - רחוב דוד המלך פינת שדרות בלומפילד.

החצר השוודית בבית תבור

בגרמניה ובשוודיה אין זיתים. אולי כפיצוי על כך, בחצר של הבית הכי שוודי בירושלים, צומחים כמה עצי זית גדולים ויפים. קונרד שיק, ארי ריכל, ארכיאולוג, צליין ובונה שעור

המשך מהעמוד הקודם

לראש העמודים, העצים מלבלבים במרומים והמראה מוזר ומרשים. מול המגדל הזה ניצבות שתי פירמידות של אבנים, שמכל אחת מהן צומח עץ זית. טיפסנו על בסיס הבטון של המגדל וישבנו בצל עצי הזית שהתנוי-ססו אי שם מעלינו. תלמידי בית ספר מהכפר צור באהר הסמוך עברו והביטו בנו בסקרנות. המיקום של הפארק, על הדרך שמכונה "דרך האבות" ומולי-כה מירושלים להרודיון ושימשה פעם ככניסה ראשית של העיר מעניק לעצי הזית האלה משמעויות אקטואליות. יונים לא ראינו שם.

הגעה: כניסה לקיבוץ רמת רחל מול הכפר צור-באהר. דרך צור באהר, פינת רחוב גרוד העבודה.

אהבה נצחית בגן בלומפילד

צמד עצי זית ניצבים משני צידי של ספסל עץ בגן בלומפילד, ליד טחנת הרוח של מונטיפיורי ומשכנות שאננים. "העצים היו כאן קודם" מס' בירה הבימאית נעמי יואלי. "אני לא יודעת מי נטע אותם, אבל הם לא נראים לי קשישים במיוחד. חיפשנו מקום שיתאים להנצחת את הוריי, שנהגו לטייל כאן והתאהבנו במי קום. נדמה שהעצים מושיטים ידיים ואוחזים זה בזה בזוגיות מעוררת קנאה. הרווח ביניהם מתאים בדיוק לספסל. כאשר יושבים עליו בשל-וה ומתבוננים בנוף - אין מקום יפה יותר. ידענו מיד שזה המקום של-